

ออกแบบสร้างสรรค์งาน

'เซรามิก'

เพิ่มคุณค่าก้าวไกล

เทียบสากล

เดลินิวส์ ไรต์



นับ เนื่องจากวันวานจวบถึงปัจจุบันเครื่องปั้นดินเผา ผลงานเซรามิกของไทยยังคงได้รับการกล่าวถึงและเพื่อต่อยอดเพิ่ม

ความสามารถการแข่งขันอุตสาหกรรมเซรามิก การออกแบบสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์รูปแบบใหม่ ๆ เพื่อสร้างคุณค่า เพิ่มมูลค่าสิ่งนี้มีความหมายความสำคัญ

ขณะที่เซรามิกแวดลอมใกล้ชิดอยู่ในชีวิตประจำวัน นานาผลิตภัณฑ์ทั้งเครื่องใช้บนโต๊ะอาหาร ผลิตภัณฑ์เพื่อการประดับตกแต่งที่มีปรากฏอยู่กับคนไทยมายาวนาน ผศ.ศาสตราจารย์ ดร. อรรถวิทย์ วัฒนวิทย์ ภาควิชาเทคโนโลยีอุตสาหกรรม ภาควิชาเทคโนโลยีเซรามิก มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ให้ความรู้เล่าขานคุณค่าความโดดเด่นของเซรามิกว่า อุตสาหกรรมเซรามิกไทยหรือเครื่องปั้นดินเผาในภาคอุตสาหกรรมถือได้ว่าอยู่ในเกณฑ์ที่น่าพึงพอใจ

เซรามิกของไทยเป็นที่ยอมรับในต่างประเทศ แต่อย่างไรก็ตามยังมีเงื่อนไขในการผลิตทั้งทางด้านต้นทุนวัตถุดิบ ต้นทุนเชื้อเพลิงและเป็นในลักษณะของผู้จ้างทำ การจะก้าวสู่สากลมีโอกาสมากแต่ก็คงต้องพัฒนาในเรื่องของการออกแบบ

หากย้อนกลับในอดีตแหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผาที่สำคัญ ๆ สามารถออกแบบเครื่องปั้นดินเผานำมาใช้สอยได้อย่างไม่จำกัด อีกทั้งสินค้าที่ส่งไป

[ต่อจากหน้า 3]

ยังคงประเทศสมัยอยุธยาที่ผลิต
จากแหล่งแม่น้ำน้อยซึ่ง
พบหลักฐานเตาโบราณ
ขนาดใหญ่อยู่จำนวน
มาก ส่วนในยุคสุโขทัยก็มี
ความรุ่งเรืองบ่งชี้ว่า ผลิตภัณฑ์

เครื่องปั้นดินเผาของไทยเราเป็นที่ยอมรับด้วยว่ามี
อัตลักษณ์ของตนเอง มีคุณค่าในการใช้สอย ฯลฯ
พอมถึงยุคปัจจุบันเครื่องปั้นดินเผาเริ่ม
ฟื้นฟูอีกครั้งในช่วงต้นรัตนโกสินทร์ โดยช่วงเวลานี้มี
การนำเข้าเครื่องใช้ภาชนะเครื่องปั้นดินเผาที่มีคุณภาพ
จากจีน อีกทั้งยังได้รับความรู้ที่ฟื้นฟูจากช่างชาวจีน จาก
เดิมที่มีการผลิตเซรามิกในกรุงเทพฯ แต่พอบ้านเมือง
ขยายเติบโตขึ้นก็ไม่สอดคล้องกับการทำอุตสาหกรรม
ขนาดใหญ่ พอมมีการค้นพบแหล่งวัดดุสิตดินขาวลำปาง
ในกลุ่มช่างปั้นส่วนหนึ่งที่ย้ายไปที่นั่น

ขณะที่อีกส่วนหนึ่งพบดินที่มีคุณสมบัติ
โดดเด่นของราชบุรีเหมาะต่อการสร้างสรรค์เครื่อง
ปั้นดินเผาก็นับว่าเป็นอีกแหล่งหนึ่งในการทำ
เครื่องปั้นดินเผาที่ได้รับการกล่าวขาน หลังจากนั้น
มากก็มีการศึกษาเรียนรู้ตั้งโรงงานทำเครื่องเคลือบดิน
เผาขึ้นในหลายพื้นที่และก็มีหลากหลายผลิตภัณฑ์
ไม่ว่าจะเป็น จาน ชาม แก้วน้ำ ฯลฯ มีลักษณะการ
ผลิตแบบอุตสาหกรรมมากขึ้น

ส่วนในความต่างของเซรามิกกับเครื่องปั้นดิน
เผา อาจารย์สาธรให้ความรู้ต่ออีกว่า เครื่องปั้นดินเผา
เดิมที่ที่มีการเรียกกันเช่นนั้นซึ่งทางตะวันตกเรียก
พอทเทอร์รี่ เป็นการเรียกตามลักษณะหน้าที่ใช้สอย
แต่เมื่อเครื่องปั้นดินเผาพัฒนาได้มีระยะหนึ่งพบว่า
ผลิตภัณฑ์ที่มีการขึ้นรูปและผ่านกระบวนการความ
ร้อน แข็ง คงรูป ไม่ได้มาจากดินแต่เพียงอย่างเดียว
แต่มีการค้นพบอิฐทนไฟที่เกิดจากสารซิลิก้าเข้ามาขึ้น
รูปก็มีความทนไฟสร้างเป็นผลิตภัณฑ์ขึ้นมาได้

อีกทั้งยังมีผลิตภัณฑ์บางชนิดที่ไม่ได้มีส่วน
เกี่ยวข้องกับดิน แต่เกี่ยวกับสินแร่ที่เป็นอนินทรีย์
สารเป็นโลหะ แก้ว ฯลฯ เวลาที่นำมาใช้ก็ต้องผ่าน
กระบวนการความร้อนด้วยจึงจะแปลงสภาพก็เลย

เรียกรวมนำศาสตร์สาขาเหล่านี้
นี้ให้ด้วยกันพร้อมทั้งบัญญัติศัพท์

เซรามิก ขึ้น
“เซรามิกจากที่มีการนำมา
ศึกษาจัดแบ่งเป็นประเภทที่ถือว่ามีความ
ความเก่าแก่มีการสร้างสรรค์ขึ้นมา ได้แก่
เครื่องปั้นดินเผา นอกจากนี้ยังมีกลุ่ม
ผลิตภัณฑ์แก้ว ซึ่งก็คือเป็นเซรามิก ต่อมา มีการ
แยกแยะไปถึงกลุ่มวัสดุก่อสร้าง กลุ่มโลหะเคลือบ
นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาต่อไปในเรื่อง
ของการทำกระจกเทียมด้วยเซรามิกเชื่อมโยงไปถึง
อิเล็กทรอนิกส์เซรามิก ฯลฯ ดังนั้นหากจะพูดถึง
เซรามิกอาจสรุปได้สั้น ๆ ว่า เซรามิกหมายถึงวัสดุ

ที่เป็นอนินทรีย์สารเป็นอโลหะนำมาขึ้นรูปแล้วผ่าน
กระบวนการความร้อนให้แข็งเป็นรูปนำมาใช้งานได้
จากที่กล่าวเซรามิกมีพัฒนาการมาอย่าง
ต่อเนื่องอยู่กับสังคมไทยมายาวนาน ส่วนการจัด

แบ่งประเภทของเซรามิก เรียกได้ว่าค่อนข้างกว้าง
ผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาหรือที่ปัจจุบันเรียกกันว่า
เซรามิกได้รับการยกย่องว่าเป็นวัสดุที่มีความสำคัญ
โดยที่ เซรามิกมีคุณสมบัติโดดเด่นทั้งในเรื่องความ
แข็งแรงทนต่อความร้อน กรดต่างซึ่งสิ่งเหล่านี้ทำให้
เซรามิกมีประโยชน์สูงต่อการดำรงชีพของมนุษย์
 อีกทั้งยังสามารถสร้างสรรค์วัสดุเซรามิกคอบ
สนองการใช้งานต่าง ๆ ได้ อย่าง ความทนทาน ความ
คมใช้แล้วไม่เปลี่ยนสภาพ ซึ่งเซรามิกสามารถนำมา
ทำเป็นมีด กรรไกรได้ นอกจากนี้ยังเป็นส่วนหนึ่ง
ของยานอวกาศที่สามารถรับแรงเสียดสี ฯลฯ ซึ่งก็
เป็นประโยชน์ที่สังเคราะห์ได้จากเซรามิกเป็นความ
พิเศษของวัสดุชนิดนี้ที่มีมากมายกว่าที่รู้จักกันใน
เรื่องของภาชนะ

ส่วนคุณค่าความงามทางศิลปะ เครื่องปั้น
ดินเผาเป็นสิ่งที่มีความภูมิใจกับช่างผู้ออกแบบ การ
ประกวดออกแบบเครื่องปั้นดินเผาสร้างสรรค์
ผลิตภัณฑ์รูปแบบใหม่ ๆ ถือเป็นสิ่งสำคัญ ล่าสุด
ศูนย์เทคโนโลยีโลหะและวัสดุแห่งชาติ (เอ็มเทค)
สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่ง
ชาติ (สวทช.) มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร และ
สมาคมเซรามิกไทยได้ประสานความร่วมมือ

ประกวดและแสดงผลงานการออกแบบ
ผลิตภัณฑ์เซรามิกในประเภทต่าง ๆ ขึ้น
“การจุดประกายครั้งนี้มีความ
หมาย นอกจากแสดงให้เห็นการพัฒนา
ทางด้านวัสดุแล้ว ในด้านรูปแบบ
ผลิตภัณฑ์ที่เกิดขึ้นยังอาจช่วยในด้าน
การส่งออกโดยหัวข้อการประกวดครั้งนี้
มีทั้ง เครื่องใช้บนโต๊ะอาหาร ผลิตภัณฑ์
เพื่อการตกแต่งสวนและภายนอก
อาคาร ผลิตภัณฑ์เพื่อการตกแต่ง
ภายในอาคารซึ่งพร้อมให้
นักศึกษา ประชาชนรวม
ถึงภาคอุตสาหกรรมได้
ร่วมสร้างสรรค์ผลงาน ยก
ระดับความสามารถใน
การแข่งขันของอุตสาหกรรมเซรามิก”

นอกจากนี้อาจารย์
ยังกล่าวถึงท้ายฝากถึง
เรื่องของการออกแบบ
อีกว่า สิ่งที่ต้องไม่มอง
ข้ามคือการมีพื้นฐานความ
เข้าใจอย่างถ่องแท้ทั้งในด้าน
วัสดุหรือวัตถุดิบควบคู่ไปกับ
กระบวนการผลิต ผู้ออกแบบ
ควรมีความเข้าใจทั้งสอง
ส่วนนี้ซึ่งจะเป็นสิ่งที่สนับสนุน

“เซรามิกของไทยเป็นที่ยอมรับใน
ต่างประเทศ แต่อย่างไรก็ตาม
ยังมีเงื่อนไขในการผลิตทั้ง
ทางด้านต้นทุนวัตถุดิบ ต้นทุน
เชื้อเพลิงและเป็นในลักษณะ
ของผู้จ้างทำ การจะก้าวสู่
สากลมีโอกาสอยู่มากแต่ก็คง
ต้องพัฒนาในเรื่องของการ
ออกแบบ”



พ.ศ.๓๖๘ ชลชาติภักวิน

‘เครื่องปั้นดินเผา’ กับความงามที่เป็นสากล

เครื่องปั้นดินเผาถือประเภทย่างที่ปรากฏขึ้นมาช้านานซึ่งก็เหมือนกับศิลปะประเภทอื่น ๆ ที่แต่ละแขนงมีเกณฑ์มาตรฐาน ในการจำแนกเพื่อวัดระดับคุณค่าของผลงานแต่ละด้าน ซึ่งเกณฑ์สากลในการพิจารณาเครื่องปั้นดินเผาเป็นการแบ่งประเภทของผลงานเป็นหมวดหมู่ เช่น ผลงานที่เน้นประโยชน์การใช้สอย (for use) ผลงานที่มุ่งเน้นด้านความรู้สึกประทับใจ (for Expression) หรือผลงานแสดงเอกลักษณ์ประจำชาติ (Tradition)

แต่ไม่ว่าจะมีการแบ่งประเภทอย่างไรก็ตามในความงามหรือคุณค่าอันเป็นที่ยอมรับกันเป็นสากล จะมีประเด็นดังนี้คือ ความงามจากดิน, ความงามจากเคลือบและการตกแต่ง, ความงามจากการเผา, ความงามจากรูปทรง, ความงามจากลักษณะผิว, ความงามในลักษณะเอกลักษณ์, ความงามจากการสัมผัส, ความงาม ณ พื้นที่รอบฐาน ซึ่งในประเด็นนี้มีบริเวณว่างรอบฐานเป็นอีกสิ่งที่จะต้องคำนึง สามารถที่จะสร้างความรู้สึกความสัมพันธ์ระหว่างวัตถุกับบริเวณว่างโดยรอบได้ตามจินตนาการของแต่ละบุคคล

อีกทั้งยังมีประเด็นในเรื่อง ความงามจากร่องรอยแห่งทักษะ ซึ่งผลงานบางชิ้นผู้สร้างเจตนาทิ้งร่องรอยไว้ อย่างรอยมือจากการขึ้นรูปด้วยปั้นหมุน รอยตัดด้วยเชือกที่บาดลึกไปในฐานชิ้นงาน หรือรอยขุ่นบนผิวดินที่เกิดจากการขึ้นรูป ฯลฯ รวมทั้ง งานจากความสมดุล และจาก 10 ประเด็น

ความงามเครื่องปั้นดินเผาซึ่งแต่ละประเด็นเป็นพื้นฐานเบื้องต้นในการตัดสินใจว่า ผลงานที่ว่างงามหรือมีคุณค่าเกิดจากสิ่งใดซึ่งผลงานที่ได้รับการยอมรับว่า งาม แต่ละชิ้นมีความงามต่างกันไปบางชิ้นอาจมีหลายลักษณะ

ขณะที่ผลงานบางชิ้นอาจมีข้อโดดเด่นทางความงามน้อยกว่า แต่อย่างไรก็ตามหากสามารถแสดงออกได้บรรลุเป้าหมายด้านใดด้านหนึ่งเด่นชัด ก็ทำให้เกิดการยอมรับเป็นสากลได้เช่นกัน.

จินตนาการที่ทำให้เป็นจริงจับต้องขึ้นมาได้

แต่หากนักออกแบบเรียนรู้การออกแบบเพียง 2 มิติในกระดาษและจอคอมพิวเตอร์ สร้างสรรค์จินตนาการไปโดยที่ไม่ทราบในกระบวนการผลิต บางครั้งจินตนาการนั้น ๆ ก็เป็นจริงไปไม่ได้ เครื่องปั้นดินเผานั้นมีความงามในหลายแง่มุม นักออกแบบจึงต้องมีความเข้าใจในการสะท้อนหรือออกแบบในด้านใดด้านหนึ่ง เพื่อให้เกิดความงามโดยที่ไม่ขัดแย้งไปกับหน้าที่หรือประโยชน์ใช้สอย

การออกแบบจึงไม่เพียงเป็นการส่งเสริมเรื่องของการคิดสร้างสรรค์ แต่ยังเป็นการเพิ่มคุณค่ามูลค่าและหากผลงานที่ออกแบบมีความงาม มีประโยชน์การใช้สอยครบพร้อมด้วยแล้วก็จะเกิดเป็นต้นแบบนำสู่การผลิตจริง เกิดการเรียนรู้ศึกษาพัฒนาศิลปะแขนงนี้ต่อเนื่องยาวนาน.

◆ ทิวาไรตี้ ◆



